

Kaksivuotinen esiopetuskokeilu

Erityisen tuen lasten ja S2-lasten arvioinnin ohjeistus ja poikkeavat menettelyt

Yleistä

Tarkoituksena on, että kaikki tutkimukseen osallistuvassa päiväkodissa olevat lapset osallistuvat arviointeihin. Tehtävät on suunniteltu siten, että selvä enemmistö lapsista pystyy osallistumaan arviointiin ilman tarvetta muokata tehtäviä. Lapset ovat kuitenkin erilaisia, ja arviointia toteuttavalla työntekijällä on merkittävä vastuu ja vapaus tarvittaessa soveltaa arviointia tilanteen mukaan.

Tässä ohjeistuksessa käydään läpi arvioinnin tehtävät, tehtävien asettamat vaatimukset ja suositukset, miten tehtävien tekoa voi erilaisista tarpeista johtuen soveltaa/avustaa, tai jopa jättää osa tehtävistä kokonaan tekemättä. Epäselvissä tapauksissa on hyvä yrittää tehtävää, vaikka se ei lopulta onnistuisikaan.

Useimmissa tehtävissä edetään helpommista osioista kohti vaikeampia, joten lähes kaikilla lapsilla viimeiset osiot ovat haastavia tai jopa liian vaikeita. Tämä on kuitenkin tärkeää seurantatutkimuksessa, jotta myöhemmissä arvioinneissa havaitaan lasten edistys. **Lasta kannustava palaute on tärkeää** – myös niistä tehtävistä, joita lapsi ei hallitse tai tehtävää ei voida erilaisista syistä suorittaa loppuun.

Arvioinnin lopussa kysytään mahdollisista tekijöistä, jotka ovat voineet vaikuttaa arvioinnin toteutukseen tai lapsen suoritukseen. **Muista täyttää kysely tarkasti!** Sen avulla pystytään tuloksia arvioitaessa ottamaan huomioon nämä tekijät. Kyselyssä tiedustellaan karkeasti kyllä-ei—kysymyksen seuraavia seikkoja:

- Laaja-alainen kehityksen viivästymä
- Kielellisen kehityksen viivästymä
- Muu kielitaitoon liittyvä tekijä (esim. monikielisyys)
- Näön ja/tai kuulon heikkoudet
- Motoriset vaikeudet
- Tarkkaavuuden/keskittymisen vaikeudet
- Muut tekijät
- Avustajan läsnäolo arvioinnissa (jos kyllä, käyttikö avustaja lapsen osaamaa kieltä, joka oli muu kuin suomi tai ruotsi?)

Erityisen tuen lasten arviointi

Erityisen tuen lapset muodostavat hyvin laajan kirjon eritaitoisia lapsia, joten yksityiskohtaista ohjeistusta ei ole mielekästä antaa. Sen sijaan on parempi miettiä, millaisia taitovaatimuksia kullakin tehtävällä on, ja miten ne on hyvä ottaa huomioon arviointitilanteessa.

Tehtävät mittaavat lasten kielellisiä ja hahmottamistaitoja sekä luki- ja matemaattisia valmiuksia. Tehtäviin vastataan joko suullisesti tai osoittamalla kuvaa tabletin/kosketusnäytöllisen tietokoneen ruudulta. Siten eri tehtävissä suoriutumiseen vaikuttaa pääasiallisesti viisi tekijää: aistitoiminnot, yleinen käsityskyky, keskittyminen ja tarkkaavaisuus, kielelliset taidot sekä motoriset ja/tai

hienomotoriset taidot. Yksilöllisesti voi olla myös muita tekijöitä tai tilannekohtaisia tekijöitä, joiden kohdalla voi vastata ”kyllä” kyselyn kohtaan ”muut tekijät”.

Alla olevaan taulukkoon on koottu eri tehtävien asettamat vaatimukset. Taulukon perusteella voi erityisen tuen lasten kohdalla arvioida, onko perusteltua jättää kyseinen tehtävä arvioinnissa väliin.

Tehtävä	Suoritusvaateet		
	Kielellinen tuottaminen	Kielellinen ymmärtäminen	Motorinen suoritus
1. Sanavarasto	-	kohtalainen	kohtalainen
2. Fonologinen tietoisuus	-	korkea	kohtalainen
3. Kirjaintuntemus	korkea	kohtalainen	kohtalainen
4. Lukutaito	korkea	kohtalainen	-
5. Itsetuntokysely	-	korkea	kohtalainen
6. Lukujonotaidot	korkea	kohtalainen	-
7a. Määrien vertailu	-	matala	korkea
7b. Lukujen vertailu	-	matala	korkea
8. Lukumäärän tuottaminen	-	kohtalainen	kohtalainen
9. Laskutehtävät	kohtalainen	korkea	-
10. Spatiaaliset suhteet	-	matala	kohtalainen

1. Aistitoiminnot

Mikäli lapsen näön tarkkuus ja kuulo eivät ole riittäviä tehtävien tekemiseen, voidaan tehtävät jättää soveltumattomin osin tekemättä. Lopussa täytetään kyselyyn tieto näön tai kuulon heikkoudesta.

2. Yleinen käsityskyky

Huolimatta kyvystä tuottaa puhuttua kieltä ja kommunikoida kielellisesti, voi joidenkin lasten kyky ymmärtää kielellisiä ohjeita tai hahmottaa uusia tehtävätilanteita olla selkeästi niin heikko, että tehtävänannon ymmärtämisen vaikeuksien vuoksi arvioinnin tulosta ei voi pitää luotettavana. Tällöin arvioija tekee päätöksen siitä, voidaanko joitain tehtäviä soveltuvien osien kokeilla. Pidemmässä tehtävissä on automaattiset katkaisurajat, jos lapsi vastaa väärin toistuvasti. Lopussa täytetään kyselyyn tieto laaja-alaisesta kehityksen viivästyästä.

3. Keskittyminen ja tarkkaavuus

Jos lapsi ei keskittymisen ja tarkkaavuuden haasteista johtuen kykene tekemään kuin muutaman tehtävän kerrallaan, voi tehtävien välillä pitää enemmän taukoja tai suorittaa arviointi jopa jaettuna useammalle päivälle. Mikäli haasteet ovat merkittävästi vaikuttaneet lapsen suoritukseen, täytetään kyselyyn tieto tarkkaavuuden/keskittymisen vaikeuksista.

Tehtävät ovat pääasiallisesti erittäin lyhyitä ja suurin haaste on saada lapsi keskittymään tehtävänantoon. On tärkeää, että arvioija pitää huolen siitä, että lapsi on kuunnellut keskittyneesti tehtävänannon. Mielenkiintoa tehtävien suorittamiseen voi lisätä käyttämällä äänenpainoja ja ilmaisemalla omaa kiinnostuneisuuttaan tehtäviin ja lapsen osaamiseen. Kannustava palaute on tärkeää kiinnostuksen ylläpitämiseen!

4. *Kielelliset taidot*

Taulukosta on nähtävissä, missä määrin tehtävät edellyttävät kielellistä tuottamista ja puhutun kielen ymmärtämistä. Jos lapsi ei kykene tuottamaan puhuttua kieltä, voidaan ohittaa tehtävät, jotka edellyttävät suullista vastaamista. Samoin jos lapsi ei ymmärrä puhuttua kieltä, voidaan ohittaa tehtävät, joissa tehtävänantoa ei voi mallintaa ilman kieltä. Tukiviittomien käyttö tehtävänannossa on sallittua.

Jos lapsella on joko kielen tuottamiseen tai ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia, täytetään kyselyyn tieto kielellisen kehityksen viivästymästä. Lapsella ei tarvitse olla kehityksellinen kielihäiriö - diagnoosia, vaan päiväkodin arvio lapsen kielellisistä vaikeuksista on riittävä. Tällöin vaikeudet ovat itsessään selkeästi vaikuttaneet tehtävien suorittamiseen, koska lapsi ei ole kyennyt osoittamaan todellista osaamistaan suullisesti tai hän ei ymmärtänyt tehtävänantoja.

(Huom. S2-oppilaiden arviointiin liittyvät kielikysymykset on esitelty erikseen seuraavaksi. Suomea ja ruotsia puhuvien lasten arvioinnissa pitää käyttää lapsen vahvinta kieltä arviointikielenä.)

5. *Motoriset ja/tai hienomotoriset taidot*

Osassa tehtävistä lapsen odotetaan itse sormellaan osoittamalla antavan vastauksensa. Jos lapsella on sellaisia motorisia tai rakenteellisia fyysisiä vaikeuksia, joiden vuoksi hän ei pysty tätä tekemään, voidaan osassa tehtävistä avustaa lasta. Kaksi tehtävistä perustuu lapsen nopeaan hienomotoriseen suoritukseen (määrien ja lukujen vertailu). Ne voidaan jättää väliin, jos lapsi ei kykene suorittamaan niitä itsenäisesti. Lopussa täytetään kyselyyn tieto motorisista vaikeuksista. Jos lapsella on päiväkodissa henkilökohtainen avustaja, joka on osallistunut arvioinnissa tehtävien suorittamiseen, merkitään myös tieto avustajan läsnäolosta.

S2-lasten arviointi

Jos S2-lapsen kielitaidot ovat riittäviä ymmärtämään annettujen tehtävien ohjeistus, voi hänen arviointinsa suorittaa normaalisti. Jos arvioija on sitä mieltä, että kielen hallinnan puutteet ovat vaikuttaneet tehtävänantojen ymmärtämiseen siten, että lapsi ei ole voinut suoriutua tehtävistä asiallisesti, merkitään lopussa kyselyyn tieto muusta kielitaitoon liittyvästä tekijästä.

(Huom. Tässä kohtaa ei kuitenkaan arvioida lapsen suoriutumista itsessään, vaan pelkästään sitä, onko kielitaito riittävä ymmärtämään tehtävänannot. Vaikka lapsi suoriutuisi tehtävästä heikosti, ei tietoa muusta kielitaitoon liittyvästä tekijästä merkitä, jos lapsi on kuitenkin kyennyt ymmärtämään tehtävänannot riittävän hyvin. Arvioija käyttää tässä omaa harkintaansa.)

Jos lapsen suomen tai ruotsin kielen taidot ovat riittämättömät tehtävänantojen ymmärtämiseen, voi apuna käyttää tulokkaavaa avustajaa, jos sellainen on päiväkodissa normaalisti käytettävissä. Myös tästä merkitään lopussa kyselyyn tieto. Jos avustajaa ei ole käytettävissä, eikä lapsen kielitaito riitä tehtävänantojen ymmärtämiseen, voidaan tehdä vain tehtävät, joiden tekeminen onnistuu harjoitustehtävien avulla mallintamalla ilman yhteistä kieltä.